

**ЗАХТЕВ
ЗА ДАВАЊЕ САГЛАСНОСТИ НА ИЗВЕШТАЈ О УРАЂЕНОЈ
ДОКТОРСКОЈ ДИСЕРТАЦИЈИ**

**СТРУЧНОМ ВЕЋУ ФИЛОЛОШКИХ, ФИЛОЗОФСКИХ, СОЦИОЛОШКИХ И
ИСТОРИЈСКИХ НАУКА, УНИВЕРЗИТЕТА У ПРИШТИНИ**

Молим да у складу са чл. 55. Закона о високом образовању и чл. 64. и 69. Статута Универзитета дате сагласност на извештај о урађеној докторској дисертацији:

ПОДАЦИ О КАНДИДАТУ	
Презиме и име кандидата	Шошкић В. Радоје
Датум и место рођења	07.09.1984. Беране
Радно место и назив установе у којој је кандидат запослен	Асистент, Филозофски факултет Универзитета у Приштини, Косовска Митровица
ОСНОВНЕ АКАДЕМСКЕ СТУДИЈЕ	
Назив факултета и универзитета	Филозофски факултет Универзитета у Приштини
Назив студијског програма основних академских студија	Енглески језик и књижевност
Година положеног завршног испита и просечна оцена на основним академским студијама	2007. 9,32
ДИПЛОМСКЕ – МАСТЕР АКАДЕМСКЕ СТУДИЈЕ	
Назив факултета и универзитета	
Назив студијског програма мастер академских студија	
Година положеног завршног испита и просечна оцена на мастер академским студијама	
ДОКТОРСКЕ СТУДИЈЕ	
Назив факултета и универзитета	Филозофски факултет Универзитета у Приштини са привременим седиштем у Косовској Митровици
Назив студијског програма докторских студија	Наука о књижевности
Датум и место објављивања конкурса	
Датум уписа докторских студија	
Датум и година положеног задњег испита докторског студијског програма	
ПОСЛЕДИПЛОМСКЕ СТУДИЈЕ ПРЕМА РАНИЈИМ ПРОПИСИМА	
Назив факултета и универзитета	Филозофски факултет Универзитета у Приштини, Косовска Митровица
Датум и година уписа последипломских-магистарских студија	
Назив магистарског рада	

Научна област
Датум и година одбране магистарског рада
Број публикованих радова: (навести најмање два најважнија рада кандидата из научне, односно уметничке области из које је тема дисертације)
<ol style="list-style-type: none"> 1. Шошкић, Р. (2010). "I is another": Humanistic Conception of Identity and Existential Options in James Joyce's <i>A Portrait of the Artist as a Young Man</i>" у: <i>Зборник радова Филозофског факултета Универзитета у Приштини</i>, књ. XL, год. 2010, стр. 139–154, Косовска Митровица: Филозофски факултет Универзитета у Приштини. УДК: 821.111.09-31 ЦОЈС Ц. ISSN 0354-3293 2. Шошкић, Р. (2011). "The Aesthetics of Harold Pinter's Dramatic Art" у: <i>Зборник радова Филозофског факултета Универзитета у Приштини</i>, књ. XLI, год. 2011, стр. 343–354, Косовска Митровица: Филозофски факултет Универзитета у Приштини. УДК: 821.111.09-2 ПИНТЕР Х. ISSN 0354-3293 3. Шошкић, Р. (2011). „Моћ и тортура у Пинтеровим драмама <i>Лифт за кухињу, Рођендан и Настојник</i>“, у: <i>Савремена проучавања језика и књижевности</i> (Зборик радова са III научног скупа младих филолога Србије, Филолошко-уметнички факултет у Крагујевцу, година III, књига 2, стр. 153-165, 2011. ISBN 978-86-86991-40-0 4. Шошкић, Р. (2012). Радоје В. Шошкић „<i>Јеванђеље по Исусу Христу Жозеа Сарамага: критика римокатоличког схватања Бога</i>“, у: <i>Превод у систему компаративних изучавања националне и стране књижевности и културе</i> (међународни тематски зборник радова), год. 2012., стр. 209-220. УДК: 821.134.3.09-31 Сарамага Ж. ISBN 978-86-80273-80-8 5. Шошкић, Р. (2012). „Ф. М. Достојевски, Симона Веј и Стив Тешић о духовној искоријењености савременог човјека и путевима који могу довести до поновног укорјењивања“, у: <i>Лунар</i>, бр. 49, стр. 139-160, год. 2012. ISSN 1450-8338 6. Шошкић, Р. (2011). „<i>Браћа Карамазови и На отвореном друму: морални императив Ф. М. Достојевског и Стива Тешића</i>, у: <i>Зборник радова Филозофског факултета Универзитета у Приштини</i>, Бранко Јовановић, Урош Шуваковић (ур.), бр. XLII (2), 2012. година, стр. 217–229. ISSN 0354-3293; eISSN 2217-8082 7. Шошкић, Р. (2012). „<i>Срце таме Цозефа Конрада: путовање у таму империје</i>“, у: <i>Савремена проучавања језика и књижевности</i> (Зборик радова са IV научног скупа младих филолога Србије, Филолошко-уметнички факултет у Крагујевцу, година IV, стр. 201-209, 2012. ISBN 978-86-86991-40-0 8. Шошкић, Р. (2012). "Conrad's <i>Heart of Darkness</i>: Mythological Dimension of Marlow's Journey", <i>The Book of Abstracts</i>, издавач Алфа Универзитет, Факултет за стране језике, (ур.) проф. др Нада Тодоров, International scientific conference <i>Literature, Language, Mythology</i>, Београд, 25-26 мај, 2012, стр. 48-49. ISBN 978-86-83237-89-0. 9. Шошкић, Р. (2013). <i>Староенглески јуначки спјев Беовулф: епски мегдани у свијетлу херојске иницијације</i>, стр. 169-184, <i>Слово</i>, часопис за српски језик, књижевност и културу, година X, број 40, јануар 2013, Никшић, Црна Гора. ISSN 1800-6140. 10. Јаковљевић, Младен, Шошкић, Р. (2015). "Hacking Bodies and Minds" у: <i>Сусрети народа и култура</i>, међународни тематски зборник, приредила проф. др Мирјана Лончар Вујновић, Филозофски факултет Универзитета у Приштини, стр. 13-32, год. 2015. ISBN 978-86-6349-039-0. 11. Шошкић, Р. (2013). <i>Улога фантастичног у приповјеткама Хорхеа Луиса Борхеса и Хулиа Кортасара</i>, стр. 115-136, <i>Токови</i>, часопис за научна, књижевна и друштвена питања, број 2, год. 2013, Беране, Црна Гора. ISSN 0350-8366. 12. Шошкић, Р. (2013). Радоје Шошкић, <i>На „друму“ ка љубави без мотива или између воље за моћ и воље за смислом у роману Браћа Карамазови Ф. М. Достојевског и драми На отвореном друму Стојана Стива Тешића</i>, стр. 69 - 92, <i>Лунар</i>, година XIV / број 51 /

2013, приредили Радмила Настић и Часлав Николић, ФИЛУМ, Универзитет у Крагујевцу. ISSN 1450-8338.

13. Лончар-Вујновић, М., Шошкић, Р. (2013). *To Love without a motive is Art: Steve Tesich's On the Open Road and Naomi Wallace's Things of Dry Hours as discourses on freedom and art*, International Conference *The Viewing of Politics and the Politics of Viewing: Theatre challenges in the age of Globalized Communities*, 18-20 April 2013, Aristotle University of Thessaloniki, Department of American Literature, Thessaloniki, Greece, Book of Abstracts, e-ISSN 2241-3863, pp. 84;

14. Лончар-Вујновић, М., Шошкић, Р. (2017). "The Ingenious Art of Mephistopheles: Faust's forgetting and Peter Schlemihl's life without a "shadow"/collective memory", *Наука без граница*, међународни тематски зборник радова, 21-22. септембар 2017., Филозофски факултет, Косовска Митровица, ур. проф. др Мирјана Лончар-Вујновић. (у штампи).

ДОКТОРСКА ДИСЕРТАЦИЈА

Назив дисертације

Сумрак америчког ума у драмама *На отвореном друму* Стива Тешића и *Блуз за Месију* Артура Милера

Веб адреса на којој се налази извештај Комисије о научној заснованости теме

filozofski_km@yahoo.com

Научна област УДК(текст)

(УДК): 821.111 (73).09 Тешић С. 821.111 (73)-02

Ментор и састав комисије за оцену дисертације

1. Проф. др Мирјана Лончар-Вујновић, ментор, редовни професор, научна област Филологија, ужа научна област Англофона књижевност;
2. Проф. др Драгана Машовић, председник, редовни професор, научна област Филологија, ужа научна област Англо-америчка књижевност;
3. Доц. др Младен Јаковљевић, члан, научна област Филологија, ужа научна област Англофона књижевност.

Значај и допринос докторске дисертације

Докторска теза Радоја Шошкића бави се херменеутичком анализом социјалних и политичких драмских комада двојице великана савремене америчке драме – Артура Милера и Стива Тешића, иначе рођеног Ужичанина који је емигрирао у Америку када му је било четрнаест година. Окосницу тезе представља тумачење две драме, *На отвореном друму* (1992) и *Блуз за Месију* (2002), у којима поменути аутори драматизују сумрак америчког друштва у виду моралног, интелектуалног и духовног пропадања проузрокованих подмуклом идеологијом капитализма и корпоративном моћи. Ликови у Милеровим и Тешићевим комадима оваплоћење су интелектуално-политичко-психолошких проблема савременог америчког друштва. Они симболизују крајњи облик духовног вртлога и моралне тромости који су покренути бекством од слободе као позива који им је Бог упутио, губитком додира с другим људским бићима и с природним поретком ствари. Теза посебан акценат ставља на фаустовску душу западњачке цивилизације која је, потпомогнута некритичком вером у аутоматски *напредак* и Рационализмом који је изумео надмоћну мегамашину, усмерена на освајање светске власти и опсејена тоталном доминацијом. Узрок таквог обрасца делања лежи у склапању пакта западњачке цивилизације са демонским силама, ђаволом, док су последице таквог чина несагледиве – губитак душе и култ антиживота, антисврхе, антиреда, антиуметности. Мултидисциплинарни теоријски приступ којим се кандидат служи укључује дескриптивну, корелативну, структуралистичку, аналитичко-синтетичку и компаративну херменеутичку методу. Драмска дела Тешића и Милера анализирана су и са становишта архетипске критике, Фромове емпиријско-психолошке

анализе, Јунгове аналитичке психологије и Франклове егзистенцијске анализе.

Кандидатова теза, подвлачећи важност „историјског чула“ (критичког чула) као концепта који наглашава нераскидиву везу између прошлости и садашњости, објашњава разлоге који су навели двојицу поменутих драматичара да на прелазу у ХХИ век напишу комаде о Исусовом Другом доласку, посежући у овим комадима за алегоријом, после бројних дела у којима су пратили развој америчког друштва углавном без искорака из реалистичног приказивања. Драматизујући поновно убијање Исуса, теза истиче чињеницу да Тешић и Милер тиме настоје показати да свеколико зло настаје из жеље да човек побегне како не би себи признао да је одговоран. Кандидат луцидно запажа да се Исус у драмским текстовима двојице драматичара појављује као архетип људског целовитог бивства, чије сакаћење или занемаривање осујећује развој човекове личности, која ни у ком случају није завршена датост, него човеков задатак и идеал. Отуда и закључак да иронијски контекст њихових драма сликовито говори о разлагању личности, о „дисоцијацији сензибилитета“, превласти материјалног над духовним у савременом добу. Врли нови свет далеко је вештији, како је то још на почетку ХХ столећа пророчки приметио Џојсов Стивен Дедал, у сасецању крила него у подстицању потенцијалних летача, слободоумних и знатижељних људи, да без страха рашире крила, вину се и креативно сусретну са животом (што је у својим студијама документовао Мишел Фуко). Услед давања примата прагматичном, калкулативном разуму који с људским бићима рачуна као са потрошним средствима, уместо унутрашњем гласу савести којој треба да служи, теза наглашава да код већине ликова из Милерових и Тешићевих социјалних и политичких драма долазе до изражаја трагичне последице несразмера између духа и осећања, растући јаз између церебрално-интелектуалне функције и афективно-емоционалног искуства, јаз између мишљења и осећања, духа и срца – што је главна одлика интелектуализма модерне егзистенције.

Такође, кандидат посебно потенцира значај етичке традиције у делима мислилаца који су се бавили проблематиком „дисоцијације сензибилитета“, у којој се посебно истичу Хамваш, Пинтер, Бонд, Франкл, Достојевски, Толстој, Фром, Бауман, Де Ружмон, Мамфорд, Берђајев и други, на коју се Милер и Тешић надовезују. Служећи се хронолошким приступом, кандидат тумачи поменуте драме у светлу њихове критике америчког друштва орјентисаног на максималну потрошњу и бесомучну и бескрајну забаву који га бацају у морални nihilizam и отупелост. Критикујући америчку културу – културу неангажованости, дисконтинуитета и заборављања – како ју је сам кандидат оквалификовао у дисертацији, која је пасивно одустала од лингвистичких и интелектуалних алатки помоћу којих би се могла носити са свом сложеностју стварности и како би могла разлучивати опсену од стварности, теза подробно објашњава начине на који обрађени аутори нуде алтернативне обрасце трагања за истином и општим добром. Напослетку, неумољивом детерминизму, техницизму који нужно води до обезличавања и колективизму који минира аутономију човека и тако уско каналише његово делање, теза супротставља хуманистичка становишта која су дубоко субверзивна у односу на анонимне корпоративне силе и моћнике, и која у средиште људског бивства стављају љубав, а не борбу за опстанак.

Најважнији део тезе чини естетичко и аксиолошко вредновање драмских текстова *На отвореном друму* Стива Тешића и *Блуз за Месију* Артура Милера, управо на оним местима где ови аутори критички преиспитују западну културу, утемељену на материјалном богаћењу, власти над природом, контроли и репресији над човеком, циљевима који рат, насиље и суровост чине неминовним. Проницљивим увидима и компаративном методом, кандидат Радоје Шошкић долази до закључка да осим заједничке средине и историјског тренутка на који реагују, Артура Милера и Стива Тешића повезују многе заједничке тематске преокупације, од којих су најзначајније оне које се тичу питања морала/етике, хуманости и слободе. Суморна социјална позадина ХХ вијека, оличена у Великој Депресији, профитерским шпекулацијама за време

Другог светског рата, Холокаусту и свеприсутном расизму и антисемитизму у самој Америци, у рату у Вијетнаму, избрусила је њихову критичку интелигенцију и помогла да се у њима развије „историјско чуло“, неопходно, по речима Т. С. Елиота, сваком великом уметнику. Разумевање историје омогућило им је да у својим делима реагују на све израженије урушавање моралног сензибилитета у цивилизацији утонулој у хипокризију и „густу таписерију лажи,“ о чему је британски драмски писац Харолд Пинтер 2005. године говорио у Нобеловој беседи „Уметност, истина и политика“.

Трагајући, попут Пинтера, за разлозима и историјским коријенима све виднијег и погубнијег моралног посртања западне цивилизације Милер и Тешић су се, вођени својим „историјском чулом“, на различите начине упустили у критичко преиспитивање класичне и хришћанске традиције на којима почива етика Запада, што је кандидат разложно тумачио у тези. У једном таквом преиспитивању, примера ради, јунаци Тешићеве драме *Повратак на почетак* (1990) зову се Дијана и Адам; једна од најчувенијих Пинтерових драма из 1964., писана у оваквом антрополошком кључу, зове се *Повратак*. Године 1972. Милер пише две верзије библијске приче, параболе о постанку света и Еви и Адаму – *Постање света и друга посла* (*The Creation of the world and other business*) и музичку верзију ове драме насловљену *Up from Paradise* (1974). Ови рани драмски покушаји Тешића и Милера да кроз другачије тумачење паганске и хришћанске митологије постигну дубље и свеобухватније разумијевање проблема савременог свијета, кулминирају у драмама о Христовом Другом доласку којима настоје показати да је очита црта савременог доба разлагање јединства односно личности, које ће на дуже стазе довести до психичке ентропије односно сумрака ума, што је и предмет итучавања саме тезе.

Милер и Тешић нису јединствени у коришћењу овакве стратегије, о чему кандидат аргументовано говори на почетку трактата. Године 1921. ирски драмски писац и нобеловац Џ. Б. Шо написао је *Повратак Метузалему*, пет повезаних драма-парабола у којима истражује еволуцију човека од Рајског врта до научнофантастичне будућности. Енглески писац Д. Х. Лоренс је 1929. године написао своје тумачење приче о Исусовом васкрсењу и поновном повратку (*Човек који је умро*), да би две године касније понудио своју интерпретацију *Апокалипсе* која представља његову радикалну критику политичких, религијских и друштвених структура западне цивилизације. Европску паганску и хришћанску традицију поново су промишљали Елиот и Џојс, о Христовом Другом доласку песме је писао Јејтс; радикалне ревизије Хришћанства и корективне реинтерпретације Исусовог живота написали су британски стручњак за грчку и хебрејску митологију, песник Роберт Грејвс (*Краљ Исус*, 1946) и португалски писац, нобеловац Жозе Сарاماго (*Јеванђеље по Исусу Христу*, 1991, *Каин*, 2009). Отуда се намеће као закључак да је кандидатова теза један амбициозан и успешан научни пројекат који кроз бављење контекстом који за боље разумевање Тешићевих и Милерових преокупација дају дела Достојевског, Толстоја, Симоне Веј, Беле Хамваша и других, аутора који су као и Тешић и Милер настојали да у својим делима докуче узроке духовне искорењености европског човека.

Такође, кандидат се посебно осврће на чињеницу да је Стиву Тешићу као инспирација за комад *На отвореном друму* послужило Достојевсково дело *Браћа Карамазови*, то јест прича о Великом инквизитору која је уплетена у фабулу поменутог романа, док је Артур Милер инспирацију за своју драму *Блуз за Месију* нашао управо у Тешићу, чији је постхумно објављени роман *Кару* много хвалио и на чију драму *На отвореном друму* прави алузију у сопственом комаду *Блузу за Месију*.

Оцена да је урађена докторска дисертација резултат оригиналног научног рада кандидата у одговарајућој научној, односно уметничкој области

Сматрамо да је докторска дисертација Радоја Шошкића „Сумрак америчког ума у драмама *На отвореном друму* Стива Тешића и *Блуз за Месију* Артура Милера“

оригиналан допринос науци о књижевности, будући да плурализмом књижевних метода и мултидисциплинарним приступом систематски и ваљано расветљава нове димензије драмских текстова Артура Милера и Стива Тешића, проналазећи у њима суштински значајне паралеле, што до овог тренутка није био предмет изучавања ниједне студије у Србији.

Преглед остварених резултата рада кандидата у одређеној научној, односно уметничкој области

Радоје Шошкић је ангажован на Филозофском факултету у Косовској Митровици као асистент на наставним предметима *Савремени англоамерички роман*, *Савремена англоамеричка књижевност*, *Англоамерички критички есеј*, *Готска књижевност*, *Научнофантастична књижевност*, *Филм и књижевност* и другим. У оквиру пословних обавеза и личних интересовања, марљивим истраживањем и усавршавањем, Радоје Шошкић показује нарочито интересовање за савремену (модерну и постмодерну) англоамеричку драму и отуда се посветио њеном озбиљнијем и студиознијем проучавању. Последица тога је и кандидатов избор модерне и постмодерне англоамеричке драме за тему своје докторске дисертације. Својим радовима које је до сада написао, као и излагањима која је до сада на конференцијама имао у Србији и иностранству, Радоје Шошкић је показао посвећеност тематици којом жели да се бави. Оваква доследност је очигледна било да се ради о тексту о Џојсовом односу према Хришћанству у роману *Портрет уметника у младости*, било да су у питању текстови о Британском Нобеловцу, драмском писцу Харолду Пинтеру, Милеровом личном пријатељу и саборцу у бројним активистичким манифестацијама, било да се кандидат бави контекстом који за боље разумевање Тешићевих преокупација дају дела Достојевског и Симоне Веј, аутора који су као и сам Тешић настојали да у својим делима докуче узроке духовне искорењености западњачког човека. Напоредо са радом на докторској дисертацији, Радоје Шошкић је објављивао своје радове у различитим зборницима и часописима и учествовао је на више научних конференција у нашој земљи и иностранству. Укупан број објављених научних радова кандидата износи 14. Објављени радови попут, на пример, „На „друму“ ка љубави без мотива или између воље за моћ и воље за смислом у роману *Браћа Карамазови* Ф. М. Достојевског и драми *На отвореном друму* Стојана Стива Тешића“, заправо су настали као резултат истраживања за докторску дисертацију.

Као сарадник на пројекту „Превод у систему компаративних изучавања националне и стране књижевности и културе (178019)“, који финансира Министарство за просвету и науку Републике Србије, Радоје Шошкић је усмерио своје знање и интересовање на изучавање не само савремене америчке и британске драме, већ и модерног британског и америчког романа, као и значајних остварења европске и светске књижевности.

Оцена о испуњености обима и квалитета у односу на пријављену тему

Обимом и квалитетом рада у односу на пријављену тему, ова дисертација је успешно следила и оправдала образложења и очекивања наведена у пријави теме.

Дисертација Радоја Шошкића има 300 страна и садржи седам поглавља.

Уводне напомене постављају хипотезе ове дисертације која има за циљ да истражи и повеже и упореди драмски рад двојице великана америчке драме XX века, Милера и Тешића, што је оригинални компаративни подухват с обзиром на чињеницу да сличан пројекат није био предмет ниједне студије о овим ауторима објављене до сада.

У првом поглављу кандидат разматра оне аспекте културе Америке чија је душа у бити фаустовска услед тежње за моћи и тоталном доминацијом. Такође, теза на овом месту образлаже и трагичне последице проистекле из такве грандоманијске воље за моћ: губитак душе, губитак животног садржаја, који свој ултимативни израз налазе у

култу антиживота, антисмисла, антиреда и антиуметности. Послератни период у којем су Милер и Тешић стварали (имали исте агенте, били извођени у истим позориштима) политички је релевантан за разумевање криза у којима се свет налази данас, али је тај период изнад свега значајан због распона уметничких остварења која су настала као реакција на послератне кризе. Дела Милера и Тешића део су тог богатог уметничког пејзажа.

У другом поглављу дисертација оцртава стваралачки пут Артура Милера, стављајући његове субверзивне социјално-психолошке драме у контекст старогрчких трагичара и Милеровог „оца“, норвешког драмског писца Хенрика Ибзена, који су на Милерово стваралаштво извршили дубок формативни утицај.

Треће поглавље дисертације посвећено је стваралаштву Милеровог савременика, Стива Тешића чији је живот у „обећаној земљи“ био првобитно обележен заносом и љубављу према новој домовини, док се седамдесетих и особито крајем осамдесетих и почетком деведесетих није претворио у ноћну мору, услед тадашње погубне спољне политике Америке која је сејала смрт свуда по свету, и у његовој родној Југославији. Осећај поражености изазван нестанком идеализоване Америке Тешић је каналисао кроз своје позне драме, назване „морална тетралогја“ услед њихове заокупљености питањима морала, слободе, демократије, репресије и такозваног изврнутог тоталитаризма. У овом поглављу кандидат детаљно анализира сваку од драма из такозване „моралне тетралогје“, управо због чињенице што оне представљају врхунац Тешићевог драмског стваралаштва.

Тешићева понајбоља драма *На отвореном друму* предмет је херменеутичке анализе у четвртом поглављу, у којем се истичу тематске подударности које постоје између Тешићевих, Милерових, Толстојевих и Достојевских идеја и стваралаштва. Осим проблема слободе, ово се поглавље бави и злоупотребом уметности у савременој америчкој култури опсене, изрученој најподлијим лукавствима корпоративних моћника.

Четврто се поглавље природно надовезује на пето и шесто, која заједно чине и срце ове дисертације, у којем Радоје Шошкић коментарише Милерове драме које тематизују сумрак америчког ума и морално/духовно/физичко/природно пропадање узрокованих чињеницом да је у својој трци према богатству и моћи Америка напустила осу слободе да би следила осу зараде, док је појединац сведен на пуки точкић у капиталистичком конгломерату који га меље. Поред компаративне анализе идејног језгра драма, средишњи део дисертације бави се и њиховим формалним елементима: употребом простора, времена, језика, ликова, композицијом сцена, све у циљу откривања у каквој су спреси коришћени формални, стилски елементи са сликом света и људске природе која се образује у Тешићевим и Милеровим драмама.

Тема шестог поглавља јесте Милерова претпоследња драма *Блуз за Месују* (2002), чији су сви аспекти подвргнути темељној анализи, почев од теме сумрака америчког ума и губитка душе, преко критике индустрије забаве која се изродила у такозвану *celebrity* културу која савремену америчку индивидуу баца у морални амбис нихилизма, до питања о могућности разлучивања стварности од опсене, те функције уметности у хиперпотрошачком друштву гдје се и духовност купује, што су све велике теме Тешићевих комада из „моралне тетралогје.“ Оваквим синхроним, дијахроним и мултидисциплинарним приступом кандидат врло вешто тумачи тематско-идејне подударности у Милеровим и Тешићевим делима, али и разлике, односно помаке, који постоје у Милеровом тексту: уз огромну дозу ироније, мотиве из драме коју је Тешић објавио 1992. Милер 2002. године ставља у контекст ситуације која се у глобализованом свету (и Америци која диктира глобализацију) стално погоршава. Кризу западне културе и цивилизације Милер и Тешић приписују процесима којима се модерни човек своди на биће чија се божанска/духовна суштина помрачује под притиском непрестане промоције материјалне концепције успеха. Пут до материјалног

богатства све неизбежније прати све веће морално и духовно осиромашење. Нужно је, отуда, што кандидат у дисертацији преиспитује однос ових аутора према „Америчком сну“, односно прати њихова трагања за стратегијама помоћу којих би било могуће изборити се за испуњен и тиме успешан живот, а да се при том не издају основни принципи хуманости. Анализи сумрака америчког ума и културе у комадима *На отвореном друму* и *Блуз за Месију* кандидат прилази хронолошки, систематски и служи се истим методолошким приступом, руководећи се полифоним и мултидисциплинарним сазнањима.

Закључак ове дисертације представља синтезу свих сазнања о тематско-идејним подударностима између драмског стваралаштва Артура Милера и Стива Тешића која су представљена у раду.

На крају дисертације се налази обиман списак литературе од 168 библиографских јединица.

Научни резултати докторске дисертације

Дисертација Радоја Шошкића садржи све неопходне елементе научног рада на одабрану тему: уводне поставке, теоријски оквир, ваљано и валидно тумачење драмског књижевног стваралаштва Стива Тешића и његовог савременика Артура Милера у контексту синхроне и дијахроне перспективе, као и компаративистичку мрежу сучељавања са другим европским националним књижевностима. Закључци ове дисертације, мада базирани на великом броју библиографских јединица и идеја из области филозофије, етике, савремене књижевне критике, социологије, Јунгове аналитичке психологије и Франклове егзистенцијске анализе, садрже иновативне, луцидне, самосталне, аутентичне и аргументоване судове. На тај начин кандидат самостално закључује да мотив сумрака америчког ума, као и америчке културе, у суштини, чини потку Тешићевих драма из „моралне тетралогije“ као и Милерових комада, почев од његовог дела *Смрт трговачког путника* и завршив са песимистички интонираном политичком сатиром *Блуз за Месију*.

Примењивост и корисност резултата у теорији и пракси

Како сам научно-теоријско-технички инструментариј илуструје, дисертација Радоја Шошкића „Сумрак америчког ума у драмама *На отвореном друму* Стива Тешића и *Блуз за Месију* Артура Милера“ представља комплексно, озбиљно и студиозно писано научно дело. Упркос чињеници да је о стваралаштву Артура Милера посвећено подоста академске пажње у протеклих двадесетак година, исто се не може тврдити и за његовог савременика Стива Тешића о чијем је драмском опусу у нашим и интернационалним академским круговима врло мало писано. Стога ова дисертација претендује да, повезивањем двојице аутора у светлу њихових етичких преокупација, односно идентификовањем и указивањем на тачке њихових тематско-идејних укрштања, анализира вредност њихових драма за стицање и одржавање моралне оријентације и одговорности у модерном добу и тако пружи основу и подстицај како домаћим тако и међународним истраживањима Тешићевог и Милеровог драмског опуса као сведочанстава о савременом свијету и човековом мјесту у њему, и да преиспитивањем интеракције њихових комада са стваралаштвом Достојевског, Толстоја, Ибзена, Хамваша, Баумана и других Тешића и Милера јасно позиционира унутар уметничке традиције која драматизује темељна етичка питања кроз проблеме слободе, љубави, вјере, истине и фалсификовања и деградирања првобитне хришћанске духовне баштине.

Сходно овој чињеници, ова докторска дисертација представља пионирско истраживање које ће бити од значаја за нашу стручну, научну и академску јавност.

Начин презентирања резултата научној јавности

Након уношења мањих сугестија, кандидат ће ову дисертацију објавити као студију и на тај ће начин као књига у побољшаном виду бити представљена научној јавности.

Главни допринос дисертације (текст до 100 речи)

Предмет изучавања дисертације насловљене „Сумрак америчког ума у драмама *На отвореном друму* Стива Тешића и *Блуз за Месију* Артура Милера“ представља херменеутичка анализа две драме савремених америчких драмских стваралаца: *На отвореном друму* (1992) Стива Тешића и *Блуз за Месију* (2002) Артура Милера. Дисертација теоријски објашњава какви су разлози, после бројних драматизација разних аспеката савременог живота и текуће политике Америке у другој половини двадесетог века, навели двојицу великана америчке драмске сцене да на прелазу у XXI век напишу драме о моралном пропадању и сумраку *америчког капиталистичког друштва усмереног на моћ* и његовој ултимативној филозофији *аутоматског напретка* и *борбе за опстанак*, која је потисла хероизам и племенитост у међуљудским односима, а људе рециклирала у потрошаче и чељад попут оних из Платонове пећине који опсене држе за истинску и једину стварност. Крајњи циљ сценариста и режисера такве културне драме јесте *размонтирано заједништво*, *ентропија* која, како сама дисертација наглашава, није само пропадање енергије, већ и *обезвређивање живота*, *врлине*, *истине* и *злоупотреба љубави*. Мелвилова прича о капетану Ахабу, чији су проклетство и мржња отишли тако далеко да је изгубио контролу над собом услед суманутог ослонца на моћ те постао потпуно опседнут бићем које га је осакатило, кључна је параболоа у интерпретацији судбине модерног западњачког човека. Ахаб чак одбацује компас и секстант на врхунцу лова, што је несумњива антиципација одбацивања редовних инструмената интелигенције од стране модерног човека Запада. Штавише, капетан Ахаб својом манијакалном вољом за моћ, на сличан се начин одриче и унутарње промене која је могла спасити брод и посаду, оглушивши се на молбе које му с љубављу упућује трезни Старбак речима, а Пип, од страха ужаснуто дете и један примитивни Африканац својим кретањем.

Тешић и Милер показују у својим комадима да је западно човечанство још увек посвећено језивом лову који описује Мелвил, омамљено пустоловином, трагајући за нафтом и китовом машћу, подбадано охолошћу, и поврх свега освајањем моћи које искључује љубав. Али, оно се такође почело свесно суочавати с могућношћу тоталног уништења, што га могу изазвати капетани који данас заповедају бродом. Темелјитим тумачењем драма Тешића и Милера ова дисертација ингениозно илуструје да савремена америчка индивидуа живи у време које, следећи Арентову и преко ње Бертолда Брехта, можемо у правом смислу назвати „мрачним временом“.

На основну укупне оцене дисертације Радоја Шошкића, комисија предлаже да се докторска дисертација прихвати, а кандидату одобри одбрана.

На основу свега изнетог у овом извештају ПОТВРЂУЈЕМО ДА КАНДИДАТ Радоје В. Шошкић ИСПУЊАВА УСЛОВЕ УТВРЂЕНЕ ЧЛ. 55. ЗАКОНА О ВИСОКОМ ОБРАЗОВАЊУ И ЧЛ. 64. и 69. СТАТУТА УНИВЕРЗИТЕТА У ПРИШТИНИ

Комисија

1.

Mirjana Loncar Vujnovic
Проф. др Мирјана Лончар-Вујновић, редовни професор,
Филозофски факултет Универзитета у Приштини, ментор;

2.

Dragana Masovic
Проф. др Драгана Машовић, редовни професор,
Филозофски факултет Универзитета у Нишу, председник;

3.

Mladen Jakovlevic
Доц. др Младен Јаковљевић, доцент,
Филозофски факултет Универзитета у Приштини, члан.